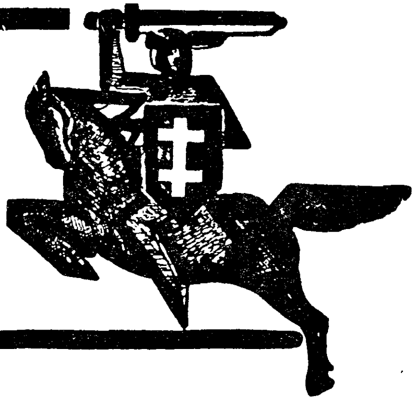
БАЦЬКАЎШЧЫНА

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл; **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка л[illegible]іцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 П. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND"

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND"

№ 23 (507) — Нядзеля, 12 чэрвеня 1960 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 14

Халодная вайна расшыраецца

Мова Хрушчова на прэсавай канфэрэнцыі ў Крамлі 3-га чэрвеня сёлета была яшчэ больш перапоўненая пагрозамі й абразьлівымі словамі пад адрысам кіраўнікоў заходніх дзяржаваў, чымся ўсе ягоныя ранейшыя выступленьні.

Ён заявіў, што прэзыдэнт Айзэнгаўэр зьяўляецца чалавекам безадказным і не надаецца на становішча прэзыдэнта. Эра Айзэнгаўэра, — цьвердзіў ён, — зьяўляецца «цёмным пэрыядам» для Амэрыкі й цэлага сьвету. «Калі Айзэнгаўэр перастане быць прэзыдэнтам, — прадаўжаў Хрушчоў, — можна яму запрапанаваць становішча кіраўніка дзіцячага саду. «Там ён ня зможа зрабіць вялікай шкоды, але на чале магутнай дзяржавы ёсьць ён вельмы небясьпечны». Аб канцлеры Адэнаўэры Хрушчоў выразіўся даслоўна, што ён «страціў розум» і зьяўляецца кандыдатам у «вар'яцкі дом».

Гісторыя ня ведае прыкладу, каб кіраўнік цывілізаванай дзяржавы паслугоўваўся пад адрысам кіраўнікоў іншых дзяржаваў падобнымі словамі, узятымі з басяцкага лексыкону вуліцы. Прыходзіцца проста дзівіцца, што дзяржаўныя мужы Захаду, пасьля ўсяго гэтага, падтрымліваюць далейшыя дачыненьні з Хрушчовам і гавораць зь ім, як з роўным сабе партнэрам.

Дзікі шал Хрушчова й ягочыя хуліганскія лаянкі могуць заімпанаваць адно толькі людзям прымітыўным. Затое ў культурных грамадзтвах Захаду выклікаюць яны зусім адваротны эфэкт. Яны атэстуюць Хрушчова, як чалавека, пазбаўленага элемэнтарных асноваў культуры й этыкі. Ня інакш яны характарызуюць і ўсю камуністычную эліту, якую ачольвае Хрушчоў.

Прэзыдэнт Айзэнгаўэр у сваей прамове ў Вэст Пойнт (штат Нью Ёрк) выказаў перакананьне, што неапанаваныя напады Хрушчова супраць Захаду й перадусім супраць Амэрыкі спрычыніліся да яшчэ цясьнейшага адзінства сярод заходніх саюзьнікаў, чымся калі-небудзь перад гэтым ад 1953 году. У іншай прамове, сказанай у Саўт Бэнд (Індыяна), Айзэнгаўэр выказаў жаль, што 800 мільёнаў людзей за зялезнай заслонай зьяўляюцца пазбаўленымі дабрадзействаў свабоды. У сувязі з гэтым і з гледзішча на вялізарныя збраеньні Ўсходу Задзіночаныя Штаты мусяць быць увесь час напагатове. Задзіночаныя Штаты павінны ня толькі павялічваць сваю мілітарную сілу, але ў сувязі з пагрозамі з Усходу яны павінны й сваю палітыку падняць на адпаведную вышыню.

У вадказ на Хрушчоўскія пагрозы брытанскі прэм'ер Макмілан у сваей нядаўнай прамове заявіў, што на Захадзе не павінны хістаца ад подмуху гарачага ці халоднага ветру, які веіць з Масквы. «Шчыра жадаем міру й разбраеньня, разьвязваньня спрэчных справаў мірнымі сяродкамі, але ня згодзімся на мір за ўсякую цану», — асьветчыў прэм'ер Вялікабрытаніі.

У ўспомненай прамове Хрушчоў абвесьціў новы савецкі плян раззбраеньняў, які на Захадзе адразу быў ацэнены, як цынічны. Савецкі прэм'ер запрапанаваў тры фазы татальнага раззбраеньня, якое мела-б адбывацца пад кантроляй Задзіночаных Нацыяў. Гэтыя фазы наступныя:

1-ая фаза: Кантроля й зьнішчэньне ўсіх уладжаньняў для выстрэльваньня й транспартаваньня атамнага аружжа (самалёты, караблі, падводныя лодкі, ракеты, атамная артылерыя) і ліквідацыя амэрыканскіх ваенных базаў на чужой тэрыторыі

2-ая фаза: Забарона й зьнішчэньне атамнага, бактэрыялягічнага й хімічнага аружжа, скарачэньне збраеньняў і колькасных станаў арміі.

3-ая фаза: Татальнае раззбраеньне, разьвязаньне арміяў, міністэрстваў абароны, генэральных штабаў, адкліканьне вайсковага абавязку й ліквідацыя ваенных бюджэтаў.

Як ведама, Савецкі Саюз мае вялізарную перавагу над Захадам у галіне канвэнцыянальных сілаў, а Захад у галіне мадэрнай зброі, а таксама дзякуючы існаваньню вакол Савецкага Саюзу амэрыканскіх ваенных базаў. У сувязі з гэтым заходнія дзяржавы дамагаюцца захаваньня раўнавагі ў цэлым працэсе раззбраеньняў, як у галіне атамнага, гэтак і канвэнцыянальнага аружжа, каб ані заходні, ані ўсходні блёк не здабыў перавагі адзін над другім. Калі-б быў прыняты праект Хрушчова, — да чаго, ясна, ніколі ня дойдзе, — дык ужо ў першай фазе раззбраеньняў Савецкі Саюз атрымаў- бы вялікую перавагу над Захадам. З мамэнтам-жа ліквідацыі амэрыканскіх ваенных базаў на тэрыторыі чужых дзяржаваў тым самым былі-б зьліквідаваны НАТО, СЭНТО і СЭАТО і ўся Эўропа й Азія былі-б выдадзеныя ў рукі Масквы й Пэкіну. Дык і сам Хрушчоў ня мог сур'ёзна думаць, што ягоны новы плян можа быць калі-небудзь Захадам прыняты, а высунуў яго толькі ў мэтах прапаганды, як чарговы крок савецкага наступу ў вадноўленай халоднай вайне.

Яшчэ перад няўдачным парыскім спатканьнем Хрушчоў пераканаўся, што ў пытаньні Бэрліна нічога ня зможа выторгаваць, бо ў гэтай справе між заходнімі дзяржавамі пануе поўнае адзінства й станоўчая наважанасьць ня йсьці на ніякія ўступкі. У сувязі з гэтым сваю пагрозу падпісаць сэпаратны мір з Усходняй Нямеччынай Хрушчоў адлажыў на неазначаны час, здаючы сабе справу, што заблякаваньне доступу заходнім дзяржавам у Бэрлін магло-б прывесьці да вайны, якой Савецкі Саюз ня хоча.

Зрабіўшы такім чынам часовую перадышку на Захадзе ў бэрлінскім пытаньні Савецкі Саюз узмоцніў свой наступ на Далёкім Усходзе. Яшчэ ў сваей прамове, сказанай 28-га траўня, Хрушчоў выказаўся за ўзнаўленьне кітайскай камуністычнай акцыі супраць Фармозы й Чан-Кай-Шэка. «Зьбліжаецца час, — прыгразіў ён, — калі вялікі кітайскі народ вызваліць Фармозу ад Чан-Кай-Шэка й ягоных амэрыканскіх апякуноў».

У сьлед за гэтымі пагрозамі прыйшлі й канкрэтныя дзеяньні. Апошнімі днямі ўзнавіўся абстрэл кітайскай камуністычнай артылерыяй прыбярэжнага вострава Кімой, які належыць да нацыянальнага Кітаю. Гэта быў найсільнейшы абстрэл ад апошніх 17-ёх месяцаў. Прэм'ер пэкінскага ўраду Чу-Эн-Ляй 5-га чэрвеня асьветчыў, што Задзіночаныя Штаты прыгатаўляюць новую вайну, але міжнароднае палажэньне ніколі яшчэ ня было такім выгадным для камуністычнага лягеру, як цяперака, і што «сытуацыя ўжо насьпела да новага скоку наперад». Адначасна з гэтым узмоцніліся прыгатаўленьні кітайскіх камуністых да новай афэнзывы супраць Фармозы й на паўдзённым узьбярэжжы кітайскага кантынэнту праводзяцца вялікія канцэнтрацыі камуністычных войскаў. Заходнія абсэрватары лічацца з магчымасьцю новай камуністычнай акцыі супраць Ляёсу.

У беспасярэдняй сувязі з апошняй савецкай акцыяй знаходзяцца й падзеі на Кубе, дзе Савецкі Саюз намагаецца стварыць сваю выпадовую базу супраць амэрыканскага кантынэнту. Ад часу адведзінаў гэтага вострава Мікаянам замацоўваюцца савецкія ўплывы й павялічваецца антыамэрыканская акцыя. 26-га ліпеня Кубу мае адведаць Хрушчоў. Апрача савецкага прэм'ера, урад Фідэлё Кастро запрасіў адведаць Кубу й прэм'ера камуністычнага Кітаю.

Апошнія выпадкі выразна паказваюць, што камунізам знаходзіцца ў поўным наступе супраць вольнага сьвету й што гэты наступ узгоднена выходзіць адначасна з Масквы й з Пэкіну. Прыпушчэньні на Захадзе, што між Масквой і Пэкінам існуюць вялікія разыходжаньні, ня спраўдзіліся.

Многія сымптомы паказваюць, што сьвет знаходзіцца напярэдадні важных выпадкаў. Гэта добра разумеюць кіраўнікі заходніх дзяржаваў і сур'ёзна цяпер прыгатаўляюцца навет да найгоршай сытуацыі. Вынік гэтых сусьцігаў у сяньняшняй новай фазе халоднае вайны будзе залежыць у першую чаргу ад таго, на колькі трывалым акажацца дасягнутае сяньня адзінства Захаду й на колькі цьвёрдай будзе ягоная пазыцыя ў дачыненьні да Масквы й Пэкіну.

Язэп Каранеўскі

За 40 гадоў... 10 балонак

Савецкая прэса часта расьпісваецца пра культурны абмен Беларусі з замежнымі краямі цэлага сьвету. Каб справе гэтай надаць больш паважнасьці, на працягу 1958 году было створана навет колькі беларускіх аддзелаў савецка-іншанацыянальных таварystваў. А ў сьнежані 1958 году разьвіцьцё «культурнага абмену» завяршылася стварэньнем «Беларускага таварыства дружбы й культурнае сувязі з замежнымі краямі».

Якая-ж праца праводзіцца за гэтым прэтэнцыёзным фасадам, што мае сьветчыць, быццам, аб культурнай актыўнасьці беларускае савецкае дзяржавы на міжнародным форуме? У Нью-Ёрку мы мелі нядаўна надзвычайную нагоду даведацца пра гэта з практыкі.

Адзін Амэрыканец, што жыве ў Нью-Ёрку, у цэнтры якога разьвяваецца сьцяг Беларускае ССР, захацеў даведацца крыху аб эканоміцы, літаратуры й гісторыі савецкае Беларусі. Ні беларускае, ні расейскае моваў ён ня ведае — ён хацеў прачытаць што-небудзь **паангельску** пра Беларусь. У ньюёркаўскіх бібліятэках ён знайшоў беларускія часапісы «Полымя», «Маладосьць», газэту «Літаратура і мастацтва», розныя беларускія кніжкі, але ўсё гэта яму недаступнае было дзеля няведаньня мовы. Ён надумаўся ўрэшце зьвярнуцца ў прадстаўніцтва Беларускае ССР пры Задзіночаных Нацыях, ці там не маглі-б сказаць чаму, што ёсьць выдадзенага ў вангельскай мове пра Беларусь. «Знаеце што, містэр, — адказваюць яму, — у нас паангельску пра Беларусь надта-ж мала, але, калі жадаеце, мы вам можам прыслаць тое, што ёсьць». «А што вы маеце?» — пытаецца шукальнік. «Мы маем ангельскую брашуру аб Беларусі.» «Колькі балонак?» — цікавіцца. «Дзесяць...» «І гэта ўсё?» — перапытваецца Амэрыканец. «Але, гэта... гэта пакуль што ўсё.» — гучыць крыху зьбянтэжана адказ.

А ў газэце «Советская Белоруссия» 2 красавіка 1959 г. нейкі Грэцкі, сябра прэзыдыюму Беларускага таварыства дружбы й культурнае сувязі з замежнымі краямі, гэтак пісаў пра міжнародныя культурныя дасягненьні БССР:

«Аб узрастаючым аўтарытэце Беларускае ССР на міжнароднай арэне сьветчыць, між іншага, імкненьне розных грамадзкіх арганізацыяў наладзіць з нашай рэспублікай прыяцельскія кантакты... **У практыцы культурных сувязяў нашае рэспублікі з замежнымі краямі значнае месца займае абмен кнігамі.»** Тады, у 1959 годзе, Грэцкі налічыў быў 34 розныя краі, зь якімі БССР падтрымвала культурную сувязь. Калі-б Грэцкаму давялося пісаць на гэтую тэму цяпер, дык, праўдападобна, ён налічыў-бы больш за 34 краі. Бясспрэчна, сярод гэных 34-х краёў фігуруюць і народы англамоўнага сьвету, які із сваймі 265 мільёнамі людзей адыгрывае ў міжнародным культурным жыцьці выдатную ролю.

Якая-ж культурная сувязь можа быць паміж Беларускаю ССР і гэнымі 265 мільёнамі людзей, калі беларуская савецкая культура і выдавецтва за 40 зь лішнім гадоў свае гэтак званае «незалежнасьці» не пайшлі далей, чымся 10-бачынная брашура? А ў гішпанскай ці францускай мове «сацыялістычная дзяржава беларускага народу» не напісала пра Беларусь навет і 10-х балонак!

Сяньня ў заходніх мовах можна знайсьці інфармацыю пра любую калёнію Афрыкі. Былая ангельская калёнія Гана, што ў 1957 г. сталася незалежнай дзяржавай, на працягу трох гадоў паінфармавала пра сябе рэшту сьвету куды больш, чымся замаскаваная пад «БССР» калёнія Масквы за 40 зь лішнім гадоў.

Як выглядае, цяперашняя стадыя «ленінскае нацыянальнае палітыкі« ў пляне шырэйшае інфармацыі пра нерасейскія аспэкты СССР вымагае поўнае маўклівасьці. Паняволены народ і ягоную культуру лягчэй душыць маўклівасьцяй, чымся апісваньнем — хоць-бы сабе й хвальшаваным.

А. Будзіч

Як Савецкі Саюз даганяе Амэрыку

У паведамленьні Цэнтральнага Статыстычнага Кіраўніцтва «Аб выніках выкананьня дзяржаўнага пляну разьвіцьця народнай гаспадаркі СССР у 1959 годзе» было праклямавана, што ў вытворчасьці масла Савецкі Саюз дагнаў Задзіночаныя Штаты Амэрыкі яшчэ ў 1958 годзе. Афіцыйна было паведамлена, што агульная дабыча малака ў 1958 годзе дасягнула 58,8 мільёнаў тонаў, пры чым калгасамі й саўгасамі выварана 27,7 мільёнаў, а астальныя 31,2 мільёны або 53% надоена ў падсобных гаспадарках калгасьнікаў, работнікаў і служачых. Цэнтральнае Статыстычнае Кіраўніцтва паведаміла, што ў ЗША агульная вытворчасьць малака ў 1958 годзе складала 56,8 мільёнаў тонаў або 96% у прыраўнаньні з Савецкім Саюзам.

Наколькі-ж паведамленьне Цэнтральнага Статыстычнага Кіраўніцтва адказвае запраўднасьці?

У 1958 годзе ў Маскве была выдадзена кніжка «Сельская гаспадарка», у якой было адцемлена: «Каб дагнаць ЗША ў вытворчасьці малака на душу насельніцтва, нам неабходна давесьці яго агульную дабычу ня менш, чымся да 70 мільёнаў тонаў». Такім чынам, калі навет дапусьціць на нейкі час, што ўзапраўды ў СССР агульная прадукцыя малака ў 1958 годзе й дасягнула 58 8 мільёнаў тонаў, дык да 70 мільёнаў тонаў гэта складае толькі 84%.

А наагул вытворчасьць малака ў СССР у разьмеры 58,8 мільёнаў тонаў зьяўляецца колькасьцю пераўвялічанай, не адказваючай запраўднасьці, і гэта дзеля наступных прычынаў.

У Савецкім Саюзе ўлічваецца малако, якое ўжываюць цяляты пасьля ацяленьня кароваў, залічваецца таксама малако ад козаў, авечак, буйвалаў і вярблюдаў. Далёка не аб'ектыўна падлічаная й прадукцыя малака ў падсобных гаспадарках калгасьнікаў, работнікаў і служачых. Усім добра ведама, што камуністычнае кіраўніцтва і ўрад СССР ня толькі не садзейнічае разьвіцьцю жывёлагадоўлі ў падсобных гаспадарках калгасьнікаў, работнікаў і служачых, а, наадварот, сьведама стварае цяжкасьці для ўтрымліваньня імі жывёлы. Для жывёлы калгасьнікаў часта ў калгасах не адводзіцца паша, ня выдаецца сена й салома на працадні, калгасьнікі ў найлепшым выпадку для сваіх кароў могуць ноччу касіць іржышча. Апошнім часам у саюзных рэспубліках былі выдадзеныя спэцыяльныя пастановы, якімі забаранялася трымаць жывёлу ў гарадох і гарадзкіх пасёлках. Напасьледак, вось ужо некалькі гадоў вядзецца няспынная й настойлівая прапаганда, каб калгасьнікі здавалі сваіх кароў калгасным фэрмам, а работнікі й служачыя — саўгасам.

І тым ня меней, ня гледзячы на ўсе перашкоды, стаўляныя прыватнай жывёлагадоўлі, гэтая апошняя дае 53% агульнае прадукцыі малака ў Савецкім Саюзе. Дык няма сумлеву, што Цэнтральнае Статыстычнае Кіраўніцтва значна перабольшыла надоі малака ад кароў калгасьнікаў, работнікаў і служачых.

Не адказвае таксама запраўднасьці, што калгасы й саўгасы дасягнулі агульнай прадукцыі малака ў 1958 годзе ў разьмеры 27,6 мільёнаў тонаў, а гэта вось чаму: у савецкай прэсе ўжо зафіксавана нямала фактаў, калі адно й тое самае малако ўлічваецца панекалькі разоў. Такія дзеяньні называюцца ашуканствам дзяржавы. Прыкладам, скупліваецца малако й масла калгасамі ня толькі на рынках, але й у дзяржаўных крамах, якое павінна прадавацца працоўным.

Гэтак старшыня аднаго калгасу закупіў на маслазаводзе 40 тысяч літраў малака й здаў яго таму-ж самаму заводу, як надоенае ад калгасных кароў. Іншы старшыня калгасу, за прыкладам свайго суседа, перавёў гэтаму заводу 100.000 рублёў на гэтую мэту. Такім чынам раз надоенае малако й здадзенае дзяржаве, абярнуўшыся некалькі разоў паміж калгасамі й маслазаводамі, статыстыкай улічваецца некалькі разоў. Ад гэткіх апэрацыяў трацяць толькі працоўныя масы, якім масла й малако не пападае.

Савецкая прапаганда запэўнівае, што заклік камуністычнай партыі дагнаць і перагнаць Амэрыку ў вытворчасьці малака, масла й мяса на душу насельніцтва выклікаў «запраўднае ўсенароднае, ахапіўшае мільёны людзей, спаборніцтва». Ці гэта так?

25-га траўня сёлета ЦК КПБеларусі разглядаў пытаньне аб ходзе вытворчасьці й нарыхтовак малака ў БССР. Як адзначана ў пастанове па гэтым пытаньні, на 20-га траўня паўгадовы плян нарыхтовак малака выкананы толькі на 53% (!). Надоі малака ў траўні зьменшыліся ад 13-ёх да 21-го кіляграма на калгасную й саўгасную карову ў прыраўнаньні зь мінулым годам. За адну дэкаду траўня ў рэспубліцы на нарыхтовачныя пункты паступіла на 5,5 тысяч тонаў малака менш, чымся ў мінулым годзе. Непараўнальна меней, чымся ў мінулым годзе, закуплена малака ў насельніцтва.

Апрача надаедлівых прапановаў «рашуча палепшыць у калгасах і саўгасах утрыманьне й харчаваньне дойнае жывёлы, разгарнуць сацыялістычнае спаборніцтва сярод пастухоў і даярак шаснаццацікіляграмовыя надоі малака ў дзень», нічога больш ня было прыдумана. Праўда, ЦК партыі прапанаваў старшыням калгасаў скараціць выдачу малака на г. зв. нутраныя патрэбы. Гэтая прапаганда ў першую чаргу адаб'ецца на калгасьніках, якія здалі сваіх кароў калгасным фэрмам, спадзяючыся, што малочныя прадукты яны будуць атрымліваць ад калгасаў.

На колькі забясьпечваюць калгасы малаком калгасьнікаў, якія паверылі прапагандзе аб выгадах атрымліваньня малака з калгаснай фэрмы, сьветчыць наступны факт. У вадным калгасе багатага Краснадарскага краю налічваецца 3 000 калгасных душ. Калгас выдае ўсім калгасьнікам штодзённа 150 літраў малака, або адзін літар на 20 чалавек.

Усе пералічаныя факты красамоўна сьветчаць, што ўлік вытворчасьці малака ў СССР моцна перабольшаны. Відаць яшчэ ня мала гадоў працоўныя СССР будуць мець абмежаваныя, нязвычайна малыя нормы малака й малочных прадуктаў. Лёзунг «дагнаць ЗША ў вытворчасьці малака на душу насельніцтва» прыдуманы й пушчаны ў ход патое, каб падняць прадуктыўнасьць працы ў калгасах і саўгасах. Пры гэтым Задзіночаныя Штаты Амэрыкі маюць прадуктаў жывёлагадоўлі ня толькі дастаткова, але й лішкі. Навет у часе вайны насельніцтва ЗША ня мела ніякіх прадуктовых абмежаваньняў.

В. Б.

Яшчэ адна савецкая дывэрсія

Свайго часу ў «Бацькаўшчыне» паведамлялася пра навагу Савецкага ўраду заснаваць у Маскве так званы «Ўнівэрсытэт дружбы народаў». У сувязі з гэтым гаварылася таксама пра палітычнае значаньне гэтага ўнівэрсытэту для Масквы й пра ягоны палітычны характар наагул. Тут мы хочам закрануць пытаньне, хто будзе студыяваць у гэтым унівэрсытэце й у якім кірунку будуць узгадоўвацца ягоныя студэнты.

Унівэрсытэт дружбы народаў, у які будуць прыймацца толькі студэнты з краінаў Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі, ужо заснаваны й распачне сваю працу з 1960-61 навучальнага году. Ён заснаваны пры Савецкім камітэце салідарнасьці краін Азіі і Афрыкі, Саюзе савецкіх таварыстваў дружбы й культурнай сувязі з замежнымі краінамі й Усесаюзным цэнтральным свеце прафэсыянальных саюзаў. Унівэрсытэт мае наступныя факультэты: інжынерны, сельскагаспадарскі, мэдыцынскі, фізыка-матэматычных і прыродазнаўчых навук, гісторыка-філялягічны, эканомікі й права. Апрача гэтага, пры ўнівэрсытэце будзе працаваць падрыхтаваўчы факультэт, на які будуць прыймацца асобы, што ня маюць сярэдняй школы, а таксама асобы, якія ня ведаюць расейскай мовы. Навучаньне на гэтым факультэце будзе прадаўжацца ад аднаго да трох гадоў.

Навучаньне на ўнівэрсытэце будзе ажыцьцяўляцца на расейскай мове й сіламі савецкіх прафэсарскіх кадраў. Аднак Масква мае таксама выдаць унівэрсытэцкія падручнікі й на мовах яго студэнтаў ды запрасіць колькі прафэсараў з Афрыкі, Азіі й Лацінскай Амэрыкі. Рэктарам унівэрсытэту назначаны былы заступнік міністра вышэйшай і сярэдняй спэцыяльнай адукацыі СССР прафэсар С. Румянцаў. У гэтым навучальным годзе прадбачваецца прыняць на ўнівэрсытэт каля 500 студэнтаў, каб потым давесьці агульную іх колькасьць да 4-5 тысяч чалавек. Ужо апублікаваныя «Правила приема в Университет дружбы народов на 1960 год» і гэтым самым аб'яўлены набор студэнтаў.

Пры паведамленьнях пра гэты савецкі намер зарганізаваць у Маскве Унівэрсытэт дружбы народаў Савецкі ўрад зазначаў, што мэтай унівэрсытэту зьяўляецца ня што іншае, як толькі «памагчы краінам Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі ў падрыхтоўцы сваіх нацыянальных кадраў — інжынераў, спэцыялістых сельскай гаспадаркі, мэдыкаў, настаўнікаў, эканамістых і др.». Структура ўнівэрсытэту таксама паказвае, што ён зьяўляецца ўсебаковай навучальнай установай, а ня толькі ідэялягічнага профілю. Таксама гаварылася, як, прыкладам, зазначаў Хрушчоў у Інданэзіі, што на ўнівэрсытэце могуць вучыцца, як тыя, хто будзе накіроўвацца ўрадавымі ворганамі дадзеных краінаў, так і тыя, хто прыбудзе асабіста.

Аднак, ці выглядае Ўнівэрсытэт дружбы народаў такой філянтрапічнай установай, як яго размалёўвае Масква?

Як мы маглі заўважыць, Унівэрсытэт дружбы народаў заснаваны пры выразна ўрадавых палітычных арганізацыях, якімі зьяўляюцца Савецкі камітэт салідарнасьці краін Азіі й Афрыкі й Саюз савецкіх таварыстваў дружбы й культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Такім чынам і ён сам зьяўляецца свайго роду ўстановай палітычнай ці прынамся ўваходзіць у сыстэму такіх савецкіх палітычных арганізацыяў, якімі ёсьць гэтыя вышэй названыя ці хоць-бы як Усясьветавы савет міру, Савецкі камітэт абароны міру, Усясьветавая фэдэрацыя дэмакратычнай моладзі, Міжнародны саюз студэнтаў і г. д. Таксама, хоць і выступае пад другім назовам і мае профіль усебаковай навучальнай установы, Унівэрсытэт дружбы народаў працягвае фактычна традыцыю аснованага ў Маскве ў 1921 годзе Камуністычнага ўнівэрсытэту працоўных Усходу, што быў разьвязаны за памятных часоў Яжова.

Ідучы па шляху свайго назначэньня, апошні ўнівэрсытэт без усякага маскаваньня выступаў пад сваім запраўдным назовам і адкрыта падрыхтоўваў савецкіх працаўнікоў для савецкіх сярэдняазіяцкіх і каўкаскіх рэспублік, а таксама савецкую камуністычную агентуру для краінаў замежнага Ўсходу. У сучасных умовах палітычнага разьвіцьця ў Азіі, Афрыцы й Лацінскай Амэрыцы, калі народы гэтых кантынэнтаў будуюць свае нацыянальныя дзяржавы, заснаваньне падобнага «камуністычнага» ўнівэрсытэту для студэнтаў гэтых народаў было-б вялікай палітычнай памылкай і простай абразай нацыянальнага гонару азіяцкіх, афрыканскіх і лацінаамэрыканскіх народаў. Таму Савецкі ўрад вырашыў узяць назоў новага ўнівэрсытэту з тэрміналёгіі свaей усходняй і лацінаамэрыканскай палітыкі ці так званай палітыкі «дружбы», палітыкі «падтрыманьня нацыянальна-буржуазнага вызвольнага руху». Ён таксама вырашаў заснаваць унівэрсытэт ня чыста ідэялягічнага ці камуністычнага профілю, але ўсебаковай навучальнай установы, каб гэтым самым прыцягнуць на ўнівэрсытэт пабольш студэнтаў з Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі. Аднак заданьні Ўнівэрсытэту дружбы народаў застаюцца тымі самымі, як і заданьні Камуністычнага ўнівэрсытэту працоўных Усходу, пра што гавораць наступныя фактары.

Папершае, савецкі ўрад адмовіў права нацыянальным урадам краінаў Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі прыймаць удзел у падборы студэнтаў для ўнівэрсытэту. Калі яшчэ гэта дапушчаў зь вядомых дыпляматычных прычынаў Хрушчоў у Інданэзіі, дык ужо ў успомненых «Правилах» прыняцьця на ўнівэрсытэт было зазначана выразна: «Заявы аб прыняцьці ад грамадзян краінаў Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі могуць падавацца непасярэдня ў унівэрсытэт або праз пасольствы й консуляты СССР у замежных краінах». Такім чынам, пры падборы студэнтаў для свайго Ўнівэрсытэту дружбы народаў Савецкі Саюз хоча абыйсьці нацыянальныя ўрады адпаведных краінаў, а гэта азначае, што ён не жадае тых студэнтаў, якія пасылаюцца нацыянальнымі ўрадамі.

Падругое, пры падборы студэнтаў на Ўнівэрсытэт дружбы народаў будзе практыкавацца вядомы савецкі мэтад сэлекцыі жадаючых, г. зн. на ўнівэрсытэт будзе прынятая толькі асобная катэгорыя із жадаючых і тая катэгорыя, якая палітычна будзе адказваць савецкай лініі. Выступаючы ў нацыянальным унівэрсытэце Інданэзіі й гаворачы пра Ўнівэрсытэт дружбы народаў, Хрушчоў тады даў зразумець наступнае: «у нас цяпер вучыцца многа студэнтаў з усіх краінаў сьвету. Аднак большасьць гэтых студэнтаў пасылаецца ўрадавымі ворганамі, і, вядома, гэтыя ворганы ня могуць задаволіць усіх просьбаў. Дзеля гэтага шматлікія талантлівыя маладыя людзі з асяродзьдзя малазабясьпечаных сем'яў пазбаўлены магчымасьці ажыцьцявіць сваё жаданьне вучыцца ў Савецкім Саюзе». Ведама, гэтым самым Хрушчоў хацеў быццам-бы сказаць, што ў унівэрсытэт дружбы народаў будуць прыймацца асобы, якія з тых ці іншых прычынаў ня могуць быць пасланыя вучыцца ў Савецкі Саюз нацыянальнымі ўрадамі адпаведных краінаў Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі, а галоўным чынам так званы ў савецкім разуменьні «пралетарскі элемэнт» і ў першую чаргу той, які сымпатызуе Савецкаму Саюзу.

Дзеля гэтага й зааргганізаваны пры ўнівэрсытэце прыгатаваўчы факультэт, каб сьцягнуць у Савецкі Саюз больш падобнага элемэнту. Гэта, між іншым, пацьвердзіў у сваім артыкуле адказны сакратар Савецкага камітэту салідарнасьці краінаў Азіі й Афрыкі А. Сафронаў, што быў апублікаваны ў «Правде» пад назовам «Ачаг ведаў і дружбы». Ён зазначаў: «Вялікае значэньне будзе мець і тое, што ўсе, хто ня мае адпаведнай падрыхтоўкі, могуць атрымаць яе на падрыхтоўчым факультэце на працягу ад аднаго да трох гадоў. Гэта дасьць магчымасьць устанавіць шырокі дэмакратычны кантынгент паступаючых, бачыць у ліку студэнтаў тых, хто ніколі ня змог-бы паступіць у вышэйшыя навучальныя ўстановы капіталістычных краінаў».

У А. Сафронава мы можам таксама знайсьці поўны адказ на пытаньне, што жадае дасягнуць Унівэрсытэт дружбы народаў і ў якім кірунку будзе прахадзіць узгадаваньне ягоных студэнтаў. Ужо кранаючыся справы, чаму «пачэсны абавязак» быць заснавальнікам унівэрсытэту выпаў на Савецкі камітэт салідарнасьці краінаў Азіі й Афрыкі й Саюз савецкіх таварыстваў дружбы й культурнай сувязі з замежнымі краінамі, ён мусіў прызнацца, што гэта сталася таму, што «яны маюць самыя шырокія сувязі з рознымі **дэмакратычнымі** арганізацыі Азіі, Афрыкі й Лацінскай Амэрыкі ды карыстаюцца пашанай ўва ўсіх тых, хто змагаецца за свабоду і нацыянальную незалежнасьць». Такім чынам толькі гэтай заўвагай ужо вызначаецца палітычная лінія Унівэрсытэту дружбы народаў. Аднак А. Сафронаў адкрыта выказаў і наступнае: «М а с к в а, Савецкі Саюз сталі сымбалем міру й дружбы паміж народамі. Моладзь жадае бачыць свае землі вольнымі ад чужаземнага панаваньня, разбудоўваць эканоміку сваей краіны незалежнай ад любога чужаземнага капіталу, разьвіваць сваю культуру... Народы двух вялікіх кантынэнтаў бачаць і падтрымоўваюць высокародную пазыцыю Савецкага Саюзу, ягонага ўраду ў змаганьні за мір. Яны гавораць: Масква — гэта мір, гэта дружба».

Мы думаем, што апошняе цьверджаньне не патрабуе ніякіх камэнтараў. Унівэрсытэт-жа дружбы народаў, як і калісьці Камуністычны ўнівэрсытэт працоўных Усходу, жадае сьцягнуць у свае сьцены як мага больш савецкіх сымпатыкаў ды выхаваць з сваіх студэнтаў дастойных савецкіх агентаў і савецкую дывэрсію.

П. Залужны

Рэлігійнае ажыўленьне ў СССР

У першым квартале сёлета ў Савецкім Саюзе былі праведзеныя чарговыя зьезды кампартыяў саюзных рэспублік, на якіх важнае месца занялі праблемы ідэялягічнага ўзгадаваньня ў сучасных умовах. Ува ўсіх дакладах першых сакратароў ЦК былі сьцьверджаны яго недахопы й таму абмяркоўваліся меры да напраўленьня іх.

Адным зь вельмі важных пытаньняў, што ўваходзяць у камплекс праблемы ідэялягічнага ўзгадаваньня, зьяўляецца фактар сталага ўзмацненьня рэлігійнае веры й праблемы змаганьня зь ёю. Якраз у гэтым пытаньні савецкае кіраўніцтва ўжо некалькі гадоў мае толькі няўдачы й знаходзіцца хутчэй у абароннай, чымся наступальнай пазыцыі.

Больш таго, на ўсіх зьездах кампартыяў саюзных рэспублік зьвернута ўвага на небясьпеку ўзмацненьня рэлігійнасьці, якая зьяўляецца аднэй з самых паважных перашкодаў на шляху дасягненьня перамогі камунізму ў савецкім грамадзтве.

У дакладзе першага сакратара ЦК КП Азэрбайджану Ахундава падчыркваецца адсутнасьць «штодзённага наступальнага змаганьня з рэлігійнымі забабонамі» і ў рэзалюцыі зьезду патрабуецца ўзмацненьня ўзгадаваньня няпрымірнасьці да рэлігіі («Бакинский рабочий», 17. і 19. 2. 1960).

Поўную бездапаможнасьць антырэлігійнай дзейнасьці ў Кіргізіі сьцьвярджае першы сакратар ЦК КП Кіргіскай ССР Раззакоў («Советская Киргизия», 26. 2. 1960). Там-жа канстатуецца актывізацыя сэктанцкай, значыць хрысьціянскай дзейнасьці. Гэта паказвае на тое, што актывізацыя рэлігійных настрояў у Кіргізіі йдзе ня толькі па лініі музульманства сярод мясцовага жыхарства, але й сярод прадстаўнікоў славянскіх нацыянальнасьцяў, што знаходзяцца на кіраўнічых пасадах у рэспубліцы ды ў васяродзьдзі «перадавой» моладзі, прысланай з эўрапэйскай часткі СССР на новабудоўлі.

Падобнае-ж палажэньне і ў Туркменістане. Другі сакратар ЦК КП Туркменіі Грышаенкаў сьцьвярджае: «...на жаль у рэспубліцы перажыткі мінулага, у тым ліку рэлігійныя, яшчэ не зьлікдаваныя. Карыстаючыся запушчанасьцяй атэістычнай работы, сэктанты, шарлатаны й прахадзімцы апошнімі гадамі ажывілі сваю дзейнасьць... Аб гэтым гаворыць той факт, што пад уплыў духоўнікаў і сэктантаў пападаюць навет камуністыя й камсамольцы» («Туркменская искра», 17. 2. 1960).

Першы сакратар ЦК КП Таджыкістану Ульджабаеў у сваім дакладзе на зьезьдзе падчыркнуў актывізацыю рэлігійных тэндэнцыяў, з абурэньнем абвінаваціў партыйныя арганізацыі ў тым, што ў рэспубліцы «...лекцыі на антырэлігійныя тэмы чытаюцца для тых, хто й без таго ня верыць у Бога, а веруючыя не ахопленыя» («Коммунист Таджикистана», 5. 2. 1960).

На зьезьдзе партыі ў Узбэкістане першы сакратар ЦК Рашыдаў патрабаваў ад нацыянальнай інтэлігенцыі й навуковых колаў рэспублікі «разьвіцьця навуковай атэістычнай думкі, а таксама, як і ягоныя іншыя сярэдняазіяцкія калегі, сьцьвярджаў бездапаможнасьць партыйных ворганаў у іхнай антырэлігійнай дзейнасьці.

На зьезьдзе кампартыі Казахстану першы сакратар ЦК Кунаеў адзначыў, што: «Сустракаюцца яшчэ перажыткі патрыярхальна-фэадальнага мінулага, пры чым некаторыя носьбіты іх выдаюць свае паступкі за народныя звычаі й традыцыі. Усё яшчэ моцныя сярод часткі жыхарства рэлігійныя перажыткі» («Казахстанская правда», 11. 3. 1960).

Бязьдзейнасьць антырэлігійнай прапаганды й значнае ўзмацненьне рэлігійнай дзейнасьці, у прыватнасьці сэктанцкай, сьцьвярджаў першы сакратар ЦК КП Грузіі Мжаванадзэ. «З усіх перажыткаў мінулага, — гаварыў ён, — адным із самых жывучых зьяўляюцца рэлігійныя перажыткі... Апошнімі гадамі рэлігійныя аб'яднаньні робяць спробы збольшыць рэлігійныя групы, узмоцніць свой уплыў на жыхарства» («Заря Востока», 26. 1. 1960).

Вельмі цікавым у гэтым пытаньні было выступленьне першага сакратара ЦК кампартыі Армэніі Таўмасяна. Ён патрабаваў ня толькі ўзмацненьня антырэлігійнай прапаганды, але й актыўных каральных мерапрыемстваў, накіраваных на спыненьне царкоўнай і сэктанцкай дзейнасьці («Коммунист», 11. 2. 1960).

Такое-ж патрабаваньне аднаўленьня перасьледу рэлігіі й сьвятароў выказаў і першы сакратар ЦК КП Малдавіі Сярдзюк («Советская Молдавия», 29. 1. 1960).

Ня лепш для савецкага кіраўніцтва прадстаўляюцца справы ў гэтым пытаньні і ў Прыбалтыцкіх саюзных рэспубліках... І так у Летуве першы сакратар ЦК КП Снечкус падчыркнуў, што варожыя элемэнты ў рэспубліцы выкарыстоўваюць «нацыяналістычныя й рэлігійныя забабоны ў змаганьні супраць нашай ідэялёгіі...» Ён сьцьвярджаў, што «імпэрыялістычная прапаганда звонку» садзейнічае «жывучасьці рэлігійных перажыткаў», і прызваў не забываць аб тым, што духавенства гібка «спалучае» прапаганду ідэялягічнага рэакцыйнага сьветапагляду з сучаснымі дасягненьнямі навукі, стараецца пашырыць міт аб магчымасьці сумясьціць дасягненьні сучаснай навукі з рэлігіяй. Ён патрабаваў ад партыйных, савецкіх, прафсаюзных і камсамольскіх ворганаў «лічыць атэістычную прапаганду адным з галоўных заданьняў сваёй ідэялягічнай працы» («Советская Литва», 2. 2. 60).

Першы сакратар ЦК КП Латвіі Пэльшэ патрабаваў на зьезьдзе «больш энэргічна й больш мэтазгодна весьці ідэйнае змаганьне з рэлігіяй, узгадоўваць працоўных у духу ваяўнічага матар'я-

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

Ф. Кушаль 2)

БІТВА ПАД ГРУНВАЛЬДАМ

Пасьля сьмерці вялікага князя Гэдыміна, ягоныя сыны Альгерд і Кейстут працягвалі змаганьне з крыжацкаю навалаю далей. Гэтак, у 1330 годзе вялікі містр Крыжацкага Ордэну Дытрых з Альдэнбургу капітуляваў перад Альгердам бяз бою, ня чуючыся досыць моцным, каб зь ім змагацца. У 1346 годзе містр крыжацкі Гэнрых Дэ-Сэмэр, атрымаўшы дапамогу ад каралёў Вугорскага й Чэскага, увайшоў у межы Вялікага Княства Літоўскага. Князі Альгерд і Кэйстут, ужыўшы вельмі ўдалы стратэгічны манэўр, нанесьлі Крыжаком гэткія вялікія страты, што крыжацкая армія даўжэйшы пасьля гэтага час ня была здольная да ніякае зачэпнае акцыі. Пасьлей, адылі, напады невялікіх крыжацкіх аддзелаў — «місыйных рэйзаў» на Літву — пачаліся ўзноў.

Змаганьне з гэтымі «рэйдамі» выпала на долю князя Кэйстута, валаданьні якога, а гэта — Жамойць, Горадзеншчына, Берасьцейшчына ды Падляшша — мяжаваліся беспасярэдна з валаданьнямі Крыжацкага Ордэну. Князь Альгерд быў у гэным часе заняты справамі Ўсходу — паходамі на Маскву й змаганьнем з Татарамі.

Пасьля сьмерці Альгерда, вялікім князем Літоўскім стаўся ягоны сын Ягайла. У 1386 годзе Ягайла ажаніўся з кандыдаткаю на польскі каралеўскі пасад Ядзьвігаю й выехаў у Кракаў, дзе заняў пасад польскага караля. У Вялікім Княстве Літоўскім пачалося змаганьне за пасад вялікага князя паміж сынамі Альгерда Сьвідрыгайлам і Ськіргайлам і сынам Кэйстута Вітаўтам. Пераможцам з гэтага змаганьня выйшаў урэшце рэштаў Вітаўт, які й заняў пасад Вялікага князя Літоўскага.

Палітыка Вітаўта ў дачыненьні да Крыжакоў

Вялікі князь Вітаўт быў ня толькі выдатным ваеньнікам, але й вельмі здольным палітыкам ды дыпляматам. У часох, калі ён заняў Вялікалітоўскі княжы пасад, Вялікае Княства Літоўскае было вельмі паслабелае дзеля нясупынных войнаў з Крыжакамі ды нутраных закалотаў. Апрача гэтага, Вітаўт мусіў упарадкаваць усходнія межы свайго княства, што не магло быць дакананае бяз збройнага змаганьня за іх з Маскоўшчынай. Трэба было шукаць, хай часовага, паразуменьня з Крыжацкім Ордэнам, каб, забясьпечыўшы на нейкі час заходнія межы княства, мець вольныя рукі на ўсходзе. Дыпляматычныя захады Вітаўта сустрэлі прыхільны водгук у крыжацкага містра. 5-га кастрычніка 1398 году між крыжацкім містрам Канрадам фон Юнгенгенам і Вітаўтам адбылося спатканьне на невялічкім абтоку Салін на Нёмане. На спатканьне быў запрошаны й містр Лівонскі. Тутка, на Саліне, і быў зроблены «мір братэрства» паміж Вялікім Княствам Літоўскім з аднаго боку й Крыжацкім Ордэнам зь другога. Паводля гэтага міру, Вітаўт адступаў Крыжаком Жамойць. За гэты падарунак абодвы Ордэны забавязаліся ніколі больш не нападаць збройна на Вялікае Княства Літоўскае. Мір на Саліне быў вялікаю дыпляматычнаю перамогаю Крыжакоў, бо, паводля яго, адгэтуль усё ўзьбярэжжа Балтыцкага мора, пачынаючы ад Фінскае заток на поўначы, апынулася пад нямецкім валаданьнем, да чаго Крыжакі й імкнуліся ўвесь час.

Войны Крыжакоў з Польшчаю

Крыжакі ваявалі ня толькі зь Вялікім Княствам Літоўскім, — яны ваявалі і з Польшчаю. Мэтаю іхнаю тутка было — пашырыць свае межы як найдалей на захад і паўдня, каб забясьпечыць Прусію ад польскага наезду ў выпадку вайны. Гэтак, яны занялі былі Памор'е, заселенае аж па Балтыцкае мора блізу вылучна польскім жыхарствам. З адыходам да Крыжакоў Памор'я Польшча пагадзіцца не магла й польскі кароль Казімер Вялікі пачаў вайну з Крыжацкім Ордэнам, каб Памор'е адабраць. Войнаў гэтых было колькі й вяліся яны із зьменнаю ўдачаю, у канчальным аднак выніку, Памор'е засталося крыжацкім. За часоў караля Ягайлы, Крыжакі захапілі былі Дабжанскую зямлю, перасоўваючы сваю паўдзённую мяжу блізу пад самы Плоцк, сталіцу Мазавецкага княства. Ягайла, адылі, наважыў, за прыкладам і парадай Вітаўта, гэтаксама зрабіць перапынак у змаганьні й запрапанаваў Крыжаком, за пасярэдніцтвам Вітаўта, замірэньне. У 1404 годзе ў месьце Рацёнжу адбыўся зьезд, на які прыбылі з аднаго боку вялікі князь Вітаўт і польскі кароль Ягайла, а з другога — крыжацкі містр Конрад фон Юнгенген. Яны падпісалі мір між Польшчаю й Крыжацкім Ордэнам, які пацьвярджаў адыход Жамойці да Крыжакоў, а Крыжакі аддавалі Польшчы захопленую ў яе Дабжанскую зямлю, аднак, за вялікі, як на тыя часы, выкуп, бо аж 40.000 злотых.

Падрыхтова да Вялікае Вайны 1409—1411 год

Мір, падпісаны на абтоку Салін у 1398 годзе ды ў Рацёнжу ў 1404 годзе, і Вітаўт і Ягайла лічылі адно часовым перапынкам у іхным змаганьні з Крыжацкім Ордэнам. Супярэчнасьць інтарэсаў Вялікага Княства Літоўскага й Польшчы — і Крыжацкага Ордэну была нагэтулькі вялікая, што добрасуседзкае сужыцьцё між імі было на даўжэйшы час немагчымае. Гэтаксама думалі й Крыжакі і таму, падпісаўшы мір, усе заміраныя — і Вялікае Княства Літоўскае, і Польшча й Крыжацкі Ордэн пачалі паціху рыхтавацца да новае вайны. Адданая, паводля Салінскага замірэньня 1398 году, Крыжаком Жамойць не хацела пагадзіцца із сваім новым палажэньнем і, калі Крыжакі пачалі яе займаць, як сваю новую правінцыю, Жамойцы збройна супрацьставіліся ім. У 1399 годзе вялікі князь Вітаўт пайшоў у паход супраць Залатое Арды на раку Ворсклу. Крыжакі скарысталі з адсутнасьці Вітаўта і ўжылі дзеля зламаньня жамойцкага супраціву нязвычайна жорсткія мэтады, караючы Жамойцаў агнём і мячом. Аднак, ніякія кары не памаглі й крыжацкі містр зажадаў у 1400 годзе, каб Вітаўт дапамог яму апанаваць непакорлівых Жамойцаў. Ня будучы яшчэ гатовы да вайны з Крыжакамі, Вітаўт пайшоў у Жамойць із войскам і дапамог Ордэну яе ўціхамірыць. Аднак, той-жа Вітаўт паціху згадзіўся, каб у Жамойць патайком пераходзілі паўстанцы зь Віленшчыны й Горадзеншчыны і, пачынаючы ад 1401 году, супраціў крыжацкаму паняволеньню ўспыхнуў у Жамойці з новаю сілаю. Крыжакі не маглі ня ўцяміць, што Вітаўт гуляе зь імі ў падвойную гульню й крыжацкі містр пачаў пасылаць яму дыпляматычныя пратэсты. Вітаўт адказваў на пратэсты Крыжакоў гэтаксама дыпляматычнаю даро-

Рэлігійнае ажыўленьне ў СССР

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

лізму» («Советская Латвия», 17. 2. 1960). І, урэшце, у Эстоніі першы сакратар ЦК КП Кэбін патрабаваў «працягваць пошукі новых, даходных формаў антырэлігійнай працы», стараючыся панізіць уплыў лютэранскай царквы на моладзь» («Советская Эстония», 17. 2. 1960).

На Украіне першы сакратар ЦК КП Падгорны таксама падчыркнуў слабасьць антырэлігійнай прапаганды ў рэспубліцы: «Асабліва жывучымі, — гаварыў ён, — зьяўляюцца рэлігійныя перажыткі. Для пераадоленьня іх зроблена нямала. Аднак у атэістычнай працы яшчэ шмат недахопаў. Адзін з асноўных недахопаў — адступнасьць мэтанакіраванасьці прапаганды» («Правда Украины», 17. 2. 1960).

Асабліва шматзначным было выступленьне першага сакратара ЦК Беларусі Мазурава. У сваім выступленьні ён ня толькі закідае кіраўнічым працаўніком антырэлігійнай прапаганды бездапаможнасьць і бязьдзейнасьць, але й закляймоўвае іх як дапамагатых узмацненьня рэлігійных тэндэнцыяў.

«Таксама важна не забывацца, — гаварыў Мазураў, — і аб атэістычным узгадаваньні працоўных. Партарганізацыі апошнімі гадамі аслабілі працу ў гэтым кірунку. Гэта выкарысталі служыцелі культаў. Яны актывізавалі сваю дзейнасьць. Некаторыя царкоўнікі настолькі абнаглелі, што сталі на шлях парушэньня савецкіх законаў. Ім патуралі нашыя ўпаўнаважаныя для культаў, якія, дарэчы сказаць, з кантралёраў за дзейнасьцяй царкоўнікаў ператварыліся мясцамі амаль што ў іхных дапамагатых» («Советская Белоруссия», 13. 2. 60).

Далей Мазураў сьцьвярджаў, што радыяперадачы вольнага сьвету актыўна ўплываюць на настроі савецкага жыхарства й стымулююць узьнікненьне духовага разьняволеньня.

Характэрна, што актывізацыя рэлігійнай дзейнасьці ў многіх нацыянальных рэспубліках тым ці іншым шляхам пераплятаецца з праяўленьнем нацыяналістычных тэндэнцыяў. І так, прыкладам, у рэспубліках Сярэдняй Азіі і ў Азэрбайджане актывізацыя ісляму, што зьяўляецца вынікам савецкай палітыкі заігрываньня з нэўтральнымі краінамі Азіі й Блізкага Ўсходу, абавязкава суправаждаецца актывізацыяй нацыяналістычных тэндэнцыяў. У дзьвёх славянскіх нацыянальных рэспубліках, на Украіне і ў Беларусі, рэстаўрацыя аўтакефальнай праваслаўнай царквы мае выразна выражаны нацыянальны адценак. І, урэшце, у Латвіі й Эстоніі у змаганьні супраць узмацненьня нацыяналістычных імкненьняў партыйнае кіраўніцтва змушана вясьці змаганьне з лютаранскай царквой.

Аднак рост рэлігійных перакананьняў і бязьдзейнасьць партыйнай антырэлігійнай прапаганды характэрны таксама й для РСФСР. У газэце «Литература и жизнь» (21. 2. 1960) такім чынам расказваецца аб дзейнасьці праваслаўнага духавенства ў Пермскай вобласьці:

«Сотні папоў выконваюць абрады па ўсёй вобласьці. Ні мароз, ні бездарожжа ня пужаюць айцоў божых у іхнай справе. Вось-бы такая руплівасьць пермскім прапагандыстым!... Ці не павучыцца-б атэістам у папоў?..»

Трэба адцеміць, што асаблівай актыўнасьцяй у СССР цяпер вырозьніваюцца рэлігійныя сэкты, дзейнасьць якіх іншы раз мае выразна антыкамуністычны характар. Яны пашыраюць напісаныя ад рукі ці на машынцы рэлігійныя звароты, папярэджаньні й навет невялікія духоўныя трактаты («Литература и жизнь», 21. 2. 1960).

Уплыў рэлігіі на савецкае маладое пакаленьне цяпер настолькі збольшыўся, што ў палітычнай прэсе пачалі зьяўляцца публікацыі, якія паказваюць на пагражальныя памеры гэтага зьявішча.

Падсумоўваючы ўсё вышэй сказанае, можна зрабіць выснаў аб амаль што поўнай бездапаможнасьці атэістычнай прапаганды. Відавочна гэтым тлумачыцца і зьняцьце з пасады Старшыні Савету ў справах Расейскай Праваслаўнай Царквы пры Савеце Міністраў СССР Карпава й назначэньне на ягонае месца працаўніка партыйнага апарату Кураедава («Известия», 21. 2. 1960).

8 месяцаў таму Усесаюзнае «Таварыства пашыраньня палітычных і навуковых ведаў» пачало выдаваць новы часапіс «Наука и религия», які павінен стацца асноўным дапаможнікам для вядзеньня антырэлігійнай прапаганды. Аднак аналіз зьместу выпушчаных нумароў поўнасьцяй раскрывае іх навуковую слабасьць.

Ня гледзячы на тое, што ў 1954 годзе была апублікавана пастанова ЦК КПСС, якая пацьвярджала права савецкіх грамадзян на свабоду сумленьня й веравызнаньня ды якая забараняла блюзьнерства ў антырэлігійнай прапагандзе, новы часапіс таварыства поўны недарэчнасьцяў і блюзьнерстваў самага нізкапробнага сорту.

Савецкае кіраўніцтва ня можа недаацэньваць эстэтычнага й духова-этычнага ўплыву царквы, што пашыраецца на маладое пакаленьне. Часапіс «Вопросы философии» (№ 9, 1959) піша: «Ня трэба недаацэньваць сілу эмацыянальнага ўзьдзеяньня храмавага мастацтва, споведзяў, багаслужбаў... Якраз сіла эмацыянальнага ўзьдзеяньня вядзе да таго, што іншы, навет малады чалавек, які йдзе спачатку ў царкву «з нуды», пасьля незаўважна для сябе становіцца ахвярай».

Імкнучыся хоць-бы часткава супрацьставіцца гэтаму ўплыву, савецкія тэарэтыкі й партыйна-камсамольскія арганізатары ліхаманкава прыдумваюць «красочную», новую «камуністычную абрадавасьць».

Трэба ўспомніць і яшчэ адзін новы мэтад, што ўжываецца апошнімі часамі ў атэістычнай прапагандзе. Гэта спроба дыскрэдытаваць той ці іншы рэлігійны кірунак абвінавачаньнем яго ў фашызьме-гітлерызьме, у супрацоўніцтве зь нямецкімі акупацыйнымі ўладамі. Гэты даволі дзіўны прыём узмацняецца ў вагульным пляне палітычнай кампаніі, накіраванай супраць Заходняе Нямеччыны. І так, у «Литературной газете» (5. 3. 1960) у патураньні «гітлерызму» ў мінулым абвінавачваюцца манастыры й манашкі, у часапісе «Наука и религия» (№ 4, 1959) у схільнасьці да нямецкага фашызму абвінавачваюцца сібірскія сэктанты, у газэце «Чырвоная зьмена» (14 красавіка 1960) Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква абвінавачваецца ў тым, што яна быццам толькі ў гады II сусьветнай вайны была штучна створана нямецкімі фашыстамі.

Зразумела, савецкае кіраўніцтва ня можа ня бачыць поўнай няўдачы падобнай прапаганды і ўсё больш настойліва зьвяртаецца з заклікамі й патрабаваньнямі да навучных установаў, акадэміяў і буйных вучоных стварыць паважныя навукова-філязафічныя працы на антырэлігійныя тэмы. Аднак такія працы не зьяўляюцца. Інтэлігенцыя, навет зарэгістраваная ў складзе Усесаюзнага Таварыства пашырэньня палітычных і навуковых ведаў, ня прыймае ўдзелу ў прапаганднай дзейнасьці й асабліва ў антырэлігійнай прапагандзе.

Як за апошні сяродак у змаганьні з царквой і сяньнымі сьвятарамі камуністычнае кіраўніцтва бярэцца за каральныя мерапрыемствы, выпрабаваныя ў сталінскія часы. Аднак пры сяньняшнім палажэньні ў савецкім грамадзтве й дзяржаве, у пэрыяд сталага ўзмацненьня духовага разьняволеньня народу, аднаўленьне палітыкі тэрору папярэдняга сталінскага тыпу ў дачыненьні рэлігіі, яе сьвятароў і веруючых наўрад ці зьяўляецца магчымым.

(«Аналіз бягучых падзеяў у СССР»)

На шляху да „сусьветнае славы“

Дасюль было ведама, праўдзівей гаварылася, што расейская культура, філязафічная думка й навука, наагул расейская цывілізацыя й асабліва «ленінізм» зьяўляліся найвышэйшым культурным дасягненьнем людзтва, ягоным найвышэйшым прагрэсам, пупам сусьветнае цывілізацыі й гуманізму. Гэтая савецкая канстатацыя прымушала нерасейскія народы Савецкага Саюзу запазычаць і насьледваць усё «перадавое» расейскае, забываючы вартасьць свае культуры, а навет і свой нацыянальны гонар. Ня зьніжаючы высокае вартасьці расейскае культуры й навукі, што, між іншым, было дасягнута ў барбарскі спосаб пазбаўленьня ўмоваў для культурнага разьвіцьця другіх народаў, а навет часткова й мэтадам абкраданьня гэтых народаў, мы тут мусім запярэчыць савецкай канцэпцыі пра быццам-бы «перадавую» цывілізацыю расейскага народу. Зусім ня ўглыбляючыся ў пытаньне, зазначым толькі, што ня можа быць «перадавой» цывілізацыя таго народу, якая прапаведвае й выслаўляе насільле й тыранію, пазбаўляе народы й чалавека іхных прыродных правоў, ставіць у прыклад нізкасьць і падхалімства, практыкуе маральнае ці фізычнае народазабойства, прыпадносіць народам за ідалаў маральна разложаных людзей, паасобныя групоўкі й антыгуманную філязофію.

Мы не закранулі-б гэтае праблемы, каб не паявіўся ад нядаўняга часу другі расейскі «пуп сьвету» — «сусьветнага значаньня» й «калыска гуманізму» — расейская мова.

На балонках «Бацькаўшчыны» даволі часта парушалася й парушаецца пытаньне гэтае новае небясьпекі брутальнага насаджэньня расейскае мовы. Канстатавалася, што яшчэ ў 1956 годзе ў Ташкеньце склікалася спэцыяльная канфэрэнцыя мовавдаў і настаўнікаў усіх нацыянальных рэспублік з мэтай разгледжаньня праблемы лепшага выкладаньня расейскае мовы ў нацыянальных сярэдніх і вышэйшых школах. Тады была прынятая пастанова аб арганізацыі пры Акадэміі навук СССР спэцыяльнага Інстытуту расейскае мовы, які заняўся-б тэарэтычным распрацаваньнем выкладаньня, наагул тэарэтычным распрацаваньнем расейскае мовы й ейнае гісторыі. Падобная канфэрэнцыя, толькі абмежаваная да моваведаў і літаратураведаў, была таксама скліканая ў Маскве вясной 1959 году. На ей ужо разглядалася пытаньне распрацаваньня для ўсіх падсавецкіх народаў агульнае расейскае тэхнічнае й навукова-філязофічнае тэрміналёгіі ды іншыя пытаньні, зьвязаныя з гэтай моўнай русыфікацыяй нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу. Гэтым-жа часам у нацыянальных рэспубліках прыймаецца таксама ведамы «закон» «Аб умацаваньні сувязі школы з жыцьцём».

Як даведваліся нашыя чытачы з балонак «Бацькаўшчыны», гэты «закон» разглядаў таксама й пытаньне навучаньня расейскае й роднае мовы ў школах нацыянальных рэспублік. Пайменна, ён у «дэмакратычны» спосаб дазваляў самым вучням і іхным бацьком выбіраць тую ці іншую мову навучаньня, а таксама школу з той ці іншай мовай навучаньня. Не дазваляў ён толькі рэспубліканскім урадам заставацца пры ранейшым палажэньні абавязковага навучаньня роднае мовы ў школах тэй ці іншай рэспублікі ды забавязваў узмоцніць навучаньне расейскае мовы і ў школах з роднай мовай навучаньня. Як звычайна, падобны «дэмакратызм» вельмі шмат выхваляўся ў савецкім цэнтральным і рэспубліканскім друку, не зважаючы на тое, што галоўным заданьнем гэтага «закону» было й ёсьць выцясьненьне роднае мовы з школьнага й штодзённага ўжытку й замена яе расейскай мовай.

Пункт аб мове навучаньня ў школах нацыянальных рэспублік названага «закону» не прайшоў толькі ў Азэрбайджане й Латвіі. Што-ж сталася ў гэтым выпадку з тым так прапагаваным «савецкім дэмакратызмам»? Прыкладам, у канцы лістапада 1959 году ў Азэрбайджане была скліканая трэйцяя сэсія Вярхоўнага Савету, якая й пастанавіла ўнесьці «зьмены й дабаўкі» да адзінаццатага артыкулу «закону»: «Артыкул 11. Устанавіць, што навучаньне ў школах Азэрбайджанской ССР праводзіцца на роднай мове вучня. Бацьком даецца права вырашаць пытаньне, у школу зь якой мовай навучаньня пасылаць сваіх дзяцей. Навучаньне расейскай мовы ў школах з азэрбайджанскай мовай ці з другімі мовамі навучаньня, а таксама навучаньне азэрбайджанскай мовы ў школах з расейскай мовай ці зь іншымі мовамі навучаньня праводзіцца па жаданьню вучняў і іхных бацькоў... Ідучы насустрач пажаданьням працоўных, неабходна ўсемагчыма палепшыць навучаньне ў школах Азэрбайджанскай ССР расейскае мовы, якая зьяўляецца магутным сяродкам міжнацыянальных зносінаў, умацаваньня дружбы народаў СССР і сяродкам выхаваньня іх на багацьцях расейскай сьветавай культуры...»

Аднача́сна былі звольненыя: І. Д. Мустафаеў ад абавязкаў сябры Прэзыдыюма Вярхоўнага Савету Азэрбайджанскай ССР; Г. М. Мустафаеў — ад абавязкаў сябры сталай камісіі Вярхоўнага Савету АзССР па асьвеце й культуры; А. С. Бабаеў — ад абавязкаў сябры камісіі заканадаўчых меркаваньняў Вярхоўнага Савету АзССР; І. К. Абдулаеў — ад абавязкаў старшыні Прэзыдыюму Вярхоўнага Савету АзССР; Г. М. Джафарлі — ад абавязкаў старшыні Вярхоўнага Савету АзССР і г. д.

А на XXIVзьезьдзе КП Азэрбайджану ў лютым 1960 году першы сакратар ЦК КП Азэрбайджанскай ССР В. Ахундаў мусіў прызнацца: «Мы забавязаны зьберагаць як зрэнку вока і павялічваць славутыя інтэрнацыянальныя традыцыі Азэрбайджанскай партыйнай арганізацыі, штодзённа й мэтанакіравана праводзіць працу па выхаваньню працоўных у духу брацтва й непарушнай дружбы народаў. Гэта тым больш неабходна, што аднэй з найбольшых памылак былага кіраўніцтва ЦК КП Азэрбайджану, як зазначалася на IX пленуме, было паслабленьне ўвагі да пытаньняў інтэрнацыянальнага выхаваньня працоўных. Пленум праўдзіва зазначыў, што бюро ЦК КП Азэрбайджану ў вырашэньні пытаньня аб мове ня выявіў палітычнай сьпеласьці, рашуча ня спыніў праяваў нацыянальнай абмежаванасьці... Пасьля IX пленуму ЦК КП Азэбрайджану быў ажыцьцёўлены шэраг мерапрыемстваў па выпраўленьню названых вышэй памылак. Перадусім упарадкаваны пытаньні навучаньня моваў у школах... Улічваючы патрабаваньні насельніцтва, мы павялічылі прадоўжанасьць радыяперадачаў на расейскай і армянскай мовах. Значна павялічаны лік лекцыяў, дакладаў і гутарак пра дружбу народаў СССР, пра перамогу ленінскай нацыянальнай палітыкі...»

Вось як расправілася Масква за непаслухмянасьць свайму «дэмакратызму». Тое самае сталася таксама і ў Латвіі. Аднак спынімся на актуальных савецкіх канцэпцыях пра расейскую мову.

Узмоцненае прапагаваньне расейскае мовы, як мовы сусьветнага значаньня, мовы самага «перадавога вучэньня ў сьвеце» — расейскага ленінізму, як мовы «багатае расейскае культуры» й сяродка міжнацыянальных зносінаў падсавецкіх народаў пачалося яшчэ ў канцы 1958 году. З гэтага часу што раз часьцей расейская мова стала называцца «другой роднай мовай» усіх іншых падсавецкіх народаў. Аднак тут мы затрымаемся на артыкуле «Мова брацтва» азэрбайджанскага пісьменьніка Мірзы Ібрагімава, што зьявіўся ў друку пасьля таго, як у Азэрбайджане пабывала цэлая група спэцыяльных маскоўскіх прапагандыстых і быў зьменены «закон» аб навучаньні моваў у школах Азэрбайджанскай ССР.

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

гаю, імкнучыся цягнуць справу, каб выйграць на часе. У 1408 годзе Вітаўт падпісаў умову з Маскоўскім князем Васілём Першым, у якой той запаўняў Вітаўта ў нэўтральнасьці Масквы ў выпадку вайны Вялікага Княства Літоўскага з Крыжакамі. Гэткія-ж умовы Вітаўт падпісаў і з Наўгародзкай ды Пскоўскай рэспублікамі. У сьнежні 1408 году Вітаўт сустрэўся ў Наваградку з каралём Ягайлам і ўзгодніў зь ім далейшую тактыку ў дачыненьні да Крыжацкага Ордэну, вызначаючы магчымую будучую вайну з Крыжакамі на лета 1409 году. 31-га траўня 1409 году збройны супраціў Жамойцаў Ордэну гэтак памацнеў, што паўстанцы здабылі замак Мэмэль, узялі ў палон увесь ягоны гарнізон і, спадзяючыся патаёмнае дапамогі Вітаўта, сталіся, наагул, нязвычайна актыўнымі. У палове чырвеня Вітаўт прыслаў у Жамойць ваяводу Гумбольда Валімунтовіча, які абняў кіраўніцтва паўстаньнем і зусім адкрыта пачаў змаганьне з Крыжацкім Ордэнам.

На польска-крыжацкай мяжы, тымчасам, ня гледзячы на дамоўленасьць у Рацёнжу ў 1404 годзе, вайсковыя сутычкі ня спыняліся. Крыжацкія збройныя аддзелы падаўнейшаму пераходзілі мяжу й рабавалі ды палілі польскія вёскі. Пратэсты не памагалі. Вітаўт і Ягайла гарачкава рыхтаваліся да непазьбегнае вайны. Аднак, у польскай вышэйшай магнатэрыі ня было аднадумнасьці што да вайны з Крыжакамі. Некаторыя былі навет выразна супраць вайны з Крыжацкім Ордэнам. Была супраць гэтае вайны й каралева Ядзьвіга, а пасьля ейнае сьмерці — і другая Ягайлавая жонка — Ганна. Каб узгодніць пагляды, Ягайла вырашыў склікаць у Ленчыцы зьезд найвышэйшых прадстаўнікоў польскае шляхты. На зьезьдзе гэтым яму ўдалося пераканаць усіх, што вайна з Крыжацкім Ордэнам неабходная і, калі-б Крыжакі напалі на Вялікае Княства Літоўскае, Польшча павінна абвесьціць Ордэну вайну. Тут-жа было пастаноўлена, што трэба, аднак, спрабаваць заладзіць канфлікты мірнымі сяродкамі, пасылаючы да крыжацкага містра дэлегацыю на перамовы. Гэткая дэлегацыя ў складзе пяцёх чалавек пад старшынствам Гнезьненскага Арцыбіскупа Куроўскага была тут-жа, на зьезьдзе выбраная й 1-га жніўня 1409 году прыбыла да крыжацкага містра Ульрыха фон Юнгенгена, які заняў быў у міжчасе пасад вялікага містра па сваім памерлым браце Канрадзе. Выслухаўшы прыбылых, Ульрых фон Юнгенген, шмат не гаворачы, спытаўся: Якое становішча займае Польшча, калі ў Жамойць будуць пасланыя крыжацкія войскі дзеля спыненьня там нарэшце супраціву? Арцыбіскуп Куроўскі адказаў містру, што Польшча збройна займе тады Прусію. Ульрых фон Юнгенген падзякаваў Арцыбіскупу Куроўскаму за шчырасьць і гутарка была скончаная. 14-га жніўня 1409 году Ягайла атрымаў пісьмовае абвешчаньне вайны Польшчы, падпісанае містрам — і Вялікая Вайна пачалася.

Прабег першае фазы вайны

Зараз-жа пасьля абвешчаньня вайны Польшчы, крыжацкая армія перайшла польскую мяжу ў трох месцах. Першая, найбольшая група, пад камандаю самога містра Ульрыха, ударыла ў кірунку Добжыня, здабываючы дарогаю ўсе замкі, з Дабжынскім улучна. Другая група была кіненая на Быдгошч, пустошачы край, здабываючы замкі, а нарэшце, — і Быгдошч. Трэйцяя група накіравалася на Велюнь і Драздэнка ў Пазнаншчыне. Гэткая моцная атака Крыжакоў на польскія землі была вялікай неспадзеўкай і для Ягайлы і для Вітаўта. Польшча яшчэ зусім ня была падрыхтаваная да вайны, Крыжацкі-ж Ордэн, як выявілася, быў дасканала падрыхтаваны да змаганьня і зь Ягайлам і зь Вітаўтам.

Давялося Ягайлу зноўку пасылаць да Ульрыха фон Юнгенгена Арцыбіскупа Куроўскага з прапановаю замірыцца. Сам-жа ён пачаў пасьпешна канцэнтраваць польскае войска ў мясцовасьці Вольбаж пад Пётрковам.

Неўзабаве польская армія пад камандаю самога Ягайлы выйшла з Вольбажу ў кірунку Быдгошчы й пасьля колькідзённага здабываньня, места было адабранае Крыжаком, пасьля чаго Ягайла выслаў моцныя аддзелы войска пад Сьвеце й Тухолю. Згаданыя Ягайлавыя ўдачы змусілі крыжацкага містра Ульрыха фон Юнгенгена зьмяніць тон перамоваў з Арцыбіскупам Куроўскім. Самперш — умовы містра былі гэткія: Палякі меліся даць Крыжацкаму Ордэну вольную руку ў Жамойці й не даваць аніякае вайсковае дапамогі Вялікаму Княству Літоўскаму ў выпадку ягонае вайны з Крыжакамі. Пасьля-ж здабыцьця польскім войскам Быдгошчы, умовы містра зьмяніліся: ён запрапанаваў аддаць справу вайсковага канфлікту між Ордэнам і Польшчаю на разьемны суд Чэскага караля Вацлава Люксэмбурскага, які быў Немцам, спадзяваючыся дзеля гэтага на ягоную прыхільнасьць у дачыненьні да Крыжакоў. Ягайла згадзіўся на гэткі суд і 8-га кастрычніка 1409 году між Польшчаю й Ордэнам было падпісанае замірэньне, важнае да 24-га чырвеня 1410 году. Умовай замірэньня было, каб войскі абедзьвух старонаў заставаліся на тым месцы, дзе яно іх засьпела. Стараньні разьемцы — караля Вацлава былі добра аплачаныя Крыжакамі, якія прыраклі заплаціць за іх каралю аж 40.000 флярэнаў. Пастановы разьемнага суду павінны былі быць паданыя да ведама Польшчы й Крыжацкаму Ордэну 9-га лютага 1410 году.

Падрыхтова да другое фазы вайны

Падпісаўшы замірэньне, ані крыжацкі містр Ульрых фон Юнгенген, ані Ягайла ня верылі, каб разьемны суд Чэскага караля мог іх задаволіць. Наадварот, яны добра разумелі, што няма чаго спадзявацца даўжэйшага міру. Ня верыў у гэта й вялікі князь Вітаўт. Таму — усе тры галовы дзяржаваў выкарысталі час замірэньня дзеля правядзеньня вялікае дыпляматычнае акцыі ў Заходняй Эўропе. Крыжакі абвінавачвалі перад дзяржавамі захаду й Ягайлу й Вітаўта, закідаючы ім, быццам пры дапамозе паганаў, а гэта — Жамойцаў, што ня ўсе яшчэ былі ў тыя часы хрысьціянамі, і Татараў зь Вялікага Княства Літоўскага, яны маняцца зьнішчыць Крыжацкі Ордэн — «гэтую адзіную цьвярдыню хрысьціянскае культуры у ўсходняй Эўропе», падмацоўваючы свае абвінавачаньні, дзе мага, грашыма й каштоўнымі падарункамі. Паслы Вітаўта й Ягайлы, з свайго боку, абвінавачвалі перад Захадам Крыжакоў у тым, што яны, прыкрываючыся крыжам, займаюцца рабаўніцтвам і нішчэньнем хрысьціянскіх польскіх і літоўскіх земляў, спрычыняючыся да нясупынных і крывавых войнаў.

(Далей будзе)

Дык чыя-ж перавага?

У папярэднім нумары «Бацькаўшчыны», у артыкуле Ул. Н. «Сусьціґі двух блёкаў», зьвярталася ўвага на тое, што распрапагандаваная перавага СССР над ЗША у галіне ракетнай тэхнікі, зусім не такая як яе стараюцца некаторыя. а ў першую чаргу самі Саветы прадстаўляць.

Нядаўна польская газэта «Тыдзень Польскі» (№ 22 /68/127), што выдаецца ў Лёндане пры «Дзеньніку Польскім», зьмясьціла цікавы артыкул пад загалоўкам «Задзіночаныя Штаты — Расея 12 : 3», у якім якраз на падставе канкрэтных фактаў, паказваецца, што раструбленая да гістэрыі як савецкай гэтак і заходняй прэсай савецкая перавага ў галіне ракетаў і сатэлітаў, не адказвае запраўднасьці. З гледзішча на зьмешчаныя ў артыкуле паасобныя канкрэтныя дадзеныя аб дасягненьнях абодвых бакоў — ЗША й СССР — мы ніжэй і перадрукоўваем амаль поўнасьцяй гэты артыкул.

*

Сям'я штучных сатэлітаў памнажаецца хутка. Усе міжплянэтныя стрэльны пакідаюць зямлю ў хмарах дыму й каскадах полымя, але адныя паціху, быццам саромячыся, а іншыя зь вялізарным водгульлем. Саветы запускаюць сатэлітаў пры акампаньяманьце шумнае рэклямы й трыумфальных крыкаў аб вышэйшасьці савецкае навукі й тэхнікі над заходняй. Прыбыцьцё Хрушчова ў Вашынгтон папярэдзіў выстрал ракеты на месяц. Апошнім часам быў выкінуты зь вялікім водгульлем савецкі «спутнік», як фанфара на прыезд Хрушчова ў Парыж.

Амэрыканскія міжплянэтныя стрэльны лятуць у прастору куды цішэй і скромней. У навуцы аднак наважваюць не прапагандовыя эфэкты, але сыстэматычны й доўгатрывалы высілак. Такім чынам, хаця мы больш ведаем аб савецкай «Лайцы», чымся аб сатэлітах амэрыканскіх — ня трэба залёгка паддавацца ўплыву савецкай рэклямы. Сухое супастаўленьне запраўдных навуковых дасягненьняў у галіне дасьледваньня касмічных прастораў, паказвае, што навукоўцы ў вольным сьвеце ня толькі не застаюцца ззаду за савецкімі, але выразна іх перавышаюць.

Першы штучны сатэліт — «Спутнік I» — быў запушчаны Саветамі 4 кастрычніка 1957 г. Сьлед па ім застаўся толькі ў гісторыі: пасьля 92 дзён ён згарэў падаючы на зямлю 4 студзеня 1958 г. Ад гэтага часу да 15 травеня г. г. пакінула зямлю 22 амэрыканскіх штучных сатэлітаў і 7 савецкіх. Да канца 1959 г. Амэрыканцы зрабілі 16 удалых спробаў запушчэньня сатэлітаў (якія ўвайшлі ў арбіту) і 21 няўдалых. Аб няўдалых савецкіх спробах нічога няведама: Саветы паведамляюць толькі аб удачах, Амэрыканцы прызнаюцца да ўдачаў і няўдачаў.

У сусьціґах апанаваньня касмічнае прасторы Амэрыканцы перавышаюць Саветаў. 15 сакавіка 1960 г. кружыла ў арбітах навокал зямлі або сонца 14 сатэлітаў: 11 амэрыканскіх і 3 савецкіх. Весь яны:

1) **„Explorer I“** (ЗША) у форме цыліндра вымерамі 80 на 6 цаляў, выпушчаны 31 студзеня 1958 г., акружае зямлю раз на 114,8 мін.; важыць 30,8 фунтаў. Мае кружыць яшчэ 3 да 5 гадоў. Радыястанцыя ня дзейнічае. Прылады адкрылі існаваньне вакол зямлі стрэфы радыяактыўнага праменяваньня, якая была названая стрэфай Ван Алена (ад прозьвішча амэрыканскага вучонага).

2) **„Vanguard I“** (ЗША) у форме кулі дыяматрам 6,4 цаляў, важыць 3,25 фунта, запушчаны 17 сакавіка 1958 г., акружае зямлю раз на 134 мінуты. Мае кружыць ад 200 да 1000 гадоў. Сонечная батэрыя мае дзейнічаць неабмежаваны час, даючы энэргію для радыястанцыі.

3) **„Vanguard II“** (ЗША) у форме кулі дыяматрам 20 цаляў. важыць 20,74 фунты. Запушчаны 17 лютага 1959 г., акружае зямлю раз на 125,58 мінут. Будзе кружыць каля 10 год. Перадаў праз тэлевізію здымкі зарысаў хмараў, але хістаньне сатэліта ўнемагчыміла дакладны аналіз гэтых здымкаў. Радыястанцыя не працуе.

4) **„Pionier IV“** (ЗША) у форме стажка вагою 13,4 фунтаў, выстрэлены 3 сакавіка 1959 г., акружае сонца па працягу 409,94 дня. Будзе кружыць вакол сонца як мікра-плянэта ў бесканцовасьць. Працягу у адлегласьці 37.500 міляў ад месяца, сабраў дадзеныя, што датычаць стрэфы касмічнага праменяваньня. 5 сакавіка 1959 г. гэты сатэліт страціў лучнасьць зь зямлёй калі знаходзіўся ад яе на адлегласьці 407,000 міляў.

5) **„Explorer VI“** (ЗША) у форме кулі дыяматрам 26 цаляў і з лапаткамі, у якіх знаходзяцца сонечныя батэрыі, важыць 142 фунты, выстрэлены 7 жніверня 1959 г., акружае зямлю раз на 12.5 гадзін, будзе яшчэ кружыць каля году. Сатэліт зрабіў памеры стрэфы радыяактыўнага праменяваньня вакол зямлі й магнэтычнага поля зямлі, а таксама ў зарысах тэлевізыйныя здымкі хмараў.

6) **„Vanguard III“** (ЗША) у форме кулі дыяматрам 20 цаляў з прэнтам даўжыні 26 цаляў, важыць 50 фунтаў, запушчаны 18 верасьня 1959 г., акружае зямлю раз на 130 мінут, будзе кружыць 30—40 год. Прылады дасьледвалі магнэтычныя полі й праменьні Рэнтгэна з сонца. Вынікі ня былі абвешчаныя. Радыястанцыя не працуе.

7) **„Explorer VII“** (ЗША) у форме двух стажкоў злучаных падставай, даўжыні 30 цаляў. важыць 91,5 фунтаў, запушчаны 13 лістапада 1959 г., акружае зямлю раз на 101 мінуту, будзе кружыць 20 год. Ён зрабіў вымярэньні стрэфы праменяваньня зямлі, касмічных праменьняў і наэлектрызаваных газаў, выкіданых сонцам. Радыястанцыя дзейнічае.

8) **„Pionier V“** (ЗША) — касмічны сатэліт у форме кулі дыяматрам 26 цаляў, важыць 94,8 фунтаў, запушчаны 11 сакавіка 1960 г., мае акружыць сонца на працягу 312 дзён і далей будзе кружыць вакол яго як мікра-плянэта ў бесканцовасьць. Гэты сатэліт адкрыў, што мяжа магнэтычнага поля зямлі знаходзіцца ў два разы далей (40000 міляў), чымся дагэтуль дапушчалася; сьцьвердзіў, што наэлектрызаваныя хмары газу, выкіданыя сонцам рухаюцца ў кірунку зямлі. Малая радыястанцыя (5 ватаў) перадавала сыгналы на зямлю з адлегласьці 7 мільёнаў міляў. Калі 8 травеня сатэліт знаходзіўся 8 мільёнаў міляў ад зямлі, дык на адпаведны радыёвы сыгнал зь зямлі на ім была урухомлена другая радыястанцыя (150 ватаў). Сатэліт аддаляецца ад зямлі з хуткасьцяй аднаго мільёна міляў на тыдзень. Тэарэтычныя аблічэньні паказваюць, што ён будзе магчы перадаваць сыгналы з адлегласьці 50 мільёнаў міляў, а магчыма навет і больш, хоць ужо цяпер гэтыя сыгналы становяцца штораз слабейшыя. Але ў кажным выпадку урухомленьне на загад зь зямлі з адлегласьці 8 мільёнаў радыястанцыі на сатэліце — гэта гістарычнае дасягненьне тэхнікі, як таксама нязвычайнае дасягненьне — атрымаць на зямлі з такой адлегласьці сыгнал радыястанцыі на сатэліце, магутнасьць якое ўсяго толькі 150 ватаў. Радыёвая трансьмісія з сатэліта на зямлю трывала 89 сэкундаў, а ў другім выпадку 83 сэкунды. Гэты сатэліт называюць зондай касмічных прастораў.

9) **„Tiros I“** (ЗША) у форме бубна вышынёй 19 цаляў і дыяматрам 42 цалі, важыць 270 фунтаў, выстрэлены 1 красавіка сёлета, акружае зямлю раз на 99,15 мінут. Будзе кружыць каля 10 год. Асягнуў арбіту зблізаную да кола. Ягоныя два тэлевізыйныя апараты перадаюць на зямлю абразы хмараў. Радыястанцыя будзе дзеіць тры месяцы. Аб гэтым сатэліце шмат гаварылася ў сувязі із састрэленым амэрыканскім разьведвальным самалётам над СССР. Сатэліт кружыць над зямлёй на вышыні 400 міляў і можа рабіць здымкі ня толькі хмараў, але таксама й паверхні зямлі. Амэрыканцы цьвердзяць, што могуць сфатаграфаваць «кажны цаль» на зямлі ў СССР пры дапамозе гэтага сатэліта.

10) **„Transit I-B“** (ЗША) у форме кулі дыяматрам 36 цаляў, важыць 265 фунтаў, запушчаны 13 красавіка 1960 г., акружае зямлю раз на 96 мінут. Будзе кружыць ад паўтара да некалькіх гадоў. Служыць для навігацыі ўва ўсякіх атмасфэрных умовах. Чатыры радыястанцыі дзейнічаюць.

11) **„Discoverer XI“** (ЗША) у форме цыліндра, важыць 300 фунтаў, запушчаны 16 красавіка сёлета, акружае зямлю раз на 92,35 мін. Будзе кружыць некалькі месяцаў. Пасьля 17 акружэньня зямлі была зроблена спроба сьцінуць на зямлю галоўку сатэліта, якая мела-б быць злоўленай або самалётамі пры дапамозе сетак, або вылаўленая з мора караблямі. Спроба не ўдалася. Гэта таксама сатэліт навігацыйны. Радыястанцыі ня дзейнічаюць.

12) **«Спутнік I»** (СССР) у форме стажка, важыць 2925 фунтаў, дыяматр падставы 68 цаляў, вышыня 140 цаляў, запушчаны 15 травеня 1958 г., перадае далей сыгналы.

13) **«Лунік I»** (СССР) у форме кулі, важыць 500 фунтаў, запушчаны 2 студзеня 1959 г., акружае сонца раз на 443 дні. Радыёвы кантакт з «Лунікам» быў парваны адразу-ж наступнага дня пасьля запуску.

14) **«Спутнік IV»** (СССР) званы касмічным караблём, выстрэлены 15 травеня сёлета напярэдадні Парыскае канфэрэнцыі. Гэты найцяжэйшы з дасюлешніх сатэлітаў, вагой 4.5 тонаў. акружае зямлю раз на 91.2 мін. на вышыні ад 194 да 230 міляў. Як доўга будзе кружыць — няведама. У ім знаходзіцца гэрмэтычна замкнутая кабіна, у якой зьмешчаны цяжар, што адказвае вазе чалавека, харчаваньне й прылады. Кабіна важыць 2.5 тоны. Радыястанцыя перадае назіраньні прыладаў аб тэмпэратуры. ціску паветра й дзеяньні праменьняў, якім будзе падлягаць будучы астранаўт. Сатэліт можа быць пры спрыяльных атмасфэрных умовах бачаны на небе перад усходам або пасьля заходу сонца як слабая зорка.

15) **„Midas“** (ЗША) — разьведвальны сатэліт. запушчаны 24 травеня сёлета, важыць 3100 фунтаў, адзін з трох найцяжэйшых, якія ўдалося запусьціць у арбіту навокал зямлі, даўжыні 22 футы, акружае зямлю раз на 94,34 мінуты. Будзе кружыць некалькі тыдняў. Апараты рэгіструюць гарачыя газы, што выходзяць з ракеты на працягу некалькіх мінут ад моманту старту. Сатэліт сыгналізуе зьяўленьне ракеты пунктам супрацьракэтнай абароны ў ЗША на 30 мінут перад дасягненьнем ракетай свае мэты. (Радарная сыстэма папярэджвае набліжэньне ракеты толькі на 15 мінут). Амэрыка прадугледжвае выстраліць цэлую сэрыю гэтых сатэлітаў, так каб заўсёды прынамсі адзін зь іх быў «на старожы», кружачы вакол зямлі.

Іншыя сатэліты або ўпалі, або сьлед па іх загінуў. Да гэткіх належыць «Лунік III», запушчаны 4 кастрычніка 1959 г., які зрабіў фотаздымкі нябачанага зь зямлі боку месяца. Аб лёсе гэтага сатэліта нічога няведама. Яго «жыцьцё» аблічалі на кароткі пэрыяд часу.

З гледзішча дасьледваньня касмічных прастораў найбольшае зацікаўленьне выклікае „Pionier V“, які, як ужо ўспаміналася, можа перадаваць свае назіраньні з адлегласьці ад 40 да 100 мільёнаў міляў.

С. Т.

ПАСЬЛЯ ЛІКВІДАЦЫІ НЯПІСЬМЕННАСЬЦІ

Хоць бальшавікі дабіліся, як яны аб гэтым бязупынна цьвердзяць, поўнае ліквідацыі няпісьменнасьці, няпісьменнасьць усё-ж даецца ў знакі, вылазячы аж у форму «палітычных памылак». Вось што чытаем у рэдакцыйнай прыпісцы газэты «Зьвязда» (27. 5. 60) да артыкулу «Нямісьменная газэта»:

«Докшыцкая раённая газэта (орган Докшыцкага райкому партыі й раённага Савету дэпутатаў працоўных) запраўды зьдзіўляе чытача сваёй няпісьменнасьцяй... Грубыя стылістычныя памылкі й адсутнасьць знакаў прыпынку ў сказах часта прыводзяць да блытаніны, бязглуздзіцы, **а нярэдка — і палітычных памылак.»**

КАМУНІКАТ

ГАЛОЎНАЕ ЎПРАВЫ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКАГА ЗАДЗІНОЧАНЬНЯ Ў ЗША

28-га траўня 1960 г. у Нью Ёрку на паседжаньні прадстаўнікоў Галоўнае Ўправы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня (БАЗА), Галоўнае Ўправы ЗБК і Ўправы Аддзелу БАЗА Кліўленд устаноўленая наступная праграма IV-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, якая адбудзецца 3. 4 і 5 верасьня сёлета ў горадзе Кліўленд (штат Огайё, ЗША):

Субота 3-га верасьня: Агульны Зьезд Згуртаваньня Беларускае Моладзі ў ЗША. Пачатак а гадз. 1-ай папаўдні; вялікі баль, пачатак а гадз. 8,30 папаўдні.

Нядзеля 4-га верасьня: высьвячэньне беларускай праваслаўнай царквы ў Кліўленд. Пачатак а гадз. 10-ай **нараніцы**; банкет, пачатак а гадз. 1,30 папаўдні; акадэмія й канцэрт, пачатак а гадз. 5-ай папаўдні; вечарына, пачатак а гадз. 9-ай папаўдні.

Панядзелак 5-га верасьня: паседжаньне старшыняў арганізацыяў у справе стварэньня беларускага каардынацыйнага цэнтру Паўночнае Амэрыкі. Пачатак а гадз. 8-ай нараніцы.

На паседжаньні пастаноўлена запрасіць усе беларускія арганізацыі ў ЗША й Канадзе прыняць удзел у IV-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі. Высыланьне запросінаў даручанае Галоўнай Управе БАЗА.

Абавязак закватараваньня ўдзельнікаў узяла на сябе Ўправа Аддзелу БАЗА ў Кліўленд. У сувязі з гэтым старшыні беларускіх арганізацыяў і паасобныя Беларусы, якія арганізацыйна неахопленыя, павінны загадзя паведаміць Управу Аддзелу БАЗА Кліўленд аб колькасьці ўдзельнікаў дзеля належнага разьмеркаваньня іх па кватэрах на адрыс:

Byelorussian-American Association
Branch of Cleveland
3517 West 25-th Street
Cleveland 9, Ohio.

Каардынацыйны Камітэт IV-ай Сустрэчы заклікае ўсе беларускія арганізацыі ў ЗША й Канадзе і ўсіх Беларусаў наагул прыняць актыўны ўдзел у гэтай традыцыйнай беларускай маніфэстацыі.

Нью Ёрк, чэрвень 1960.

Галоўна Ўправа
Беларуска-Амэрыканскага
Задзіночаньня

На шляху да „сусьветнае славы“

(Заканчэньне з 3-яй бачыны)

Як звычайна ў такіх выпадках «самаапраўданьня віноўнікаў», у сваім артыкуле Мірзэ Ібрагімаў пачынае з апавяданьня, якім аўтарытэтам карыстаецца расейская мова ў Азэрбайджане ды як прыхільна адзываліся аб гэтай мове «прагрэсыўныя» дзеячы азэрбайджанскай літаратуры й культуры. Затым ён напамінае народу пра тую славу, што набыла цяпер азэрбайджанская мастацкая літаратура на сусьветным рынку дзякуючы расейскім перакладам. Падыходзячы да тэмы, нарэшце Мірза Ібрагімаў мусіў «з радасьцяй» усклікнуць: «Няўжо не вялікае шчасьце вывучаць клясычную расейскую літаратуру!.. Так, расейская мова зьяўляецца ключом да нявычарпальна багатага скарбу. У гэтым скарбе мы знаходзім пэрлы, створаныя несьмяротнымі геніямі й выдатнымі майстрамі, як Ламаносаў, Пушкін, Лермантаў, Талстой, Гогаль, Тургенеў, Некрасаў, Чарнышэўскі, Бялінскі, Горкі, Маякоўскі, Шолахаў, Фадзееў, Федзін, Твардоўскі... Ленінізм, які ёсьць верхавінай людзкой думкі, вышэйшым дасягненьнем сусьветнай і расейскай культуры, упяршыню быў выкладзены на багатай і магутнай расейскай мове. Праз гэтую мову мы пазнаём усепераможную філязофію ленінізму, ейную глыбіню, пазнаём шляхі змаганьня за шчасьлівую будучыню людзтва».

Канцэпцыя Мірзы Ібрагімава, якая зьяўляецца ня першай, пра расейскую мову даволі выразная. Аднак цікава было-б даведацца, куды цяпер залічыць Шэкспіра, Бальзака, Гётэ, як аднесьціся да мовы тварцоў «верхавіны людзкое думкі» — Маркса й Энгельса ды як трэба разумець асьветчаньне самога Леніна, які гаварыў, што марксітоўскае вучэньне можа быць даступнае для народаў толькі на іх роднай мове? З савецкіх крыніцаў, паймення ад Мірзы Ібрагімава, мы даведваемся, што для лепшага зразуменьня свайго вучэньня навет Маркс «спэцыяльна вывучаў расейскую мову», а Энгельс акрэсьліваў яе, «як адну із самых моцных і самых багатых жывых моваў».

У Мірзы Ібрагімава расейская мова раптоўна набірае такое магічнае сілы, што яна можа зраўняцца або й перакрочыць магіку расейскае філязофскае думкі й культуры наагул, бо яна «дапамагае ў змаганьні супраць буржуазна-феадальнага прыгнечаньня, у змаганьні зь цемнатой і рэлігіяй, садзейнічае асьвеце народаў і разьвіцьцю іхнай культуры». Тым больш, як зазначае пад канец свайго артыкулу Мірза Ібрагімаў, цытуючы ліст свайго «незнаёмага сябры-Грузіна»: Расейская мова — родная для ўсіх нацменаў, яна прыбліжае нас да славы й можа прывесьці да несьмяротнасьці. Праз яе нашыя малыя народы, свабодна й горда падымаючы галовы, маюць магчымасьць паказаць сябе ўсяму сьвету».

Расейская мова, такім чынам, сталася, як і расейская культура й гістарычная думка, сьвятасьцяй, калыскай «перадавой» цывілізацыі, сяродкам пазнаньня гісторыі й імкненьняў грамадзтва. Яна сталася, як і расейская культура, мовай «сацыялізму й сусьветнага камунізму», — няма «савецкай культуры» й «моваў савецкіх нацыяў». Ёсьць толькі адна культура й мова «сусьветнага значаньня» — расейская!

Куды-ж гэта хіліць Масква й партыя? Мы ўжо маглі заўважыць, што калі Маскве трэба больш прадукцыі й працы сваіх нявольнікаў, дык яна ў гэтым выпадку пачынае шалёна прапагаваць свае розныя пляны й мерапрыемствы. Калі яна наважвалася сілай насаджваць расейскую культуру, дык і ў гэтым выпадку распачыналася шалёная прапаганда «сусьветнае славы» расейскае культуры. У выпадку гэтае прапаганды расейскае мовы дазволім гаварыць першаму сакратару ЦК КП Кіргізіі І. Р. Раззакову з трыбуны першага зьезду інтэлігенцыі Кіргізіі, што адбыўся ў сярэдзіне травеня бягучага году: «У кіргіскіх, узбэцкіх і іншых нерасейскіх школах асаблівае значэньне мае навучаньне расейскае мовы. Пасьля Кастрычніцкай рэвалюцыі расейская мова стала другой роднай мовай для ўсіх савецкіх народаў, вялізарным сяродкам міжнацыянальных зносінаў. Карыстаючыся свабодна расейскай мовай, нацыянальная інтэлігенцыя асвойвае й зьбліжаецца із скарбам вялікае расейскае навукі, тэхнікі й культуры. Дзеля гэтага добрае знаньне расейскае мовы ёсьць жыцьцёвай неабходнасьцяй для ўсей нашай школьнай моладзі. Міністэрству асьветы, абласным і раённым аддзелам навучаньня, дырэктарам школаў трэба прыняць усе неабходныя захады, каб з пачатку бягучага навучальнага году расейская мова выкладалася ўва ўсіх бяз выняткаў школах рэспублікі. Трэба рашуча павысіць якасьць выкладаньня расейскай мовы, дасягнуць таго, каб выхадцы сярэдніх школаў свабодна карысталіся як разгаворнай мовай, так і свабодна карысталіся літаратурай на расейскай мове».

Ці патрэбны тут камэнтары? Дабавім толькі, што ўжо некаторыя савецкія тэарэтыкі-моваведы прадбачваюць будучыню расейскай мовы, як мовы «сусьветнага камуністычнага грамадзтва», а дзеля лепшага прышчапленьня расейскае мовы ў нацыянальных школах яны прапануюць выкарыстаць мэтодыку выкладаньня расейскае мовы быўшых царскіх «моўных прасьветнікаў на акраінах Расеі».

П. В.

Зь беларускага жыцьця

БААТ

БААТ абазначае «Беларуска-Амэрыканскае Акадэміцкае Таварыства» — арганізацыя беларускіх студэнтаў і абсальвэнтаў, што жывуць у Паўночнай Амэрыцы.

У травені сёлета выйшаў чародны нумар абежніка БААТ, зь якога даведваемся крыху аб дзейнасьці гэтага таварыства.

БААТ рыхтуе да выданьня зборнік пра Беларусь у ангельскай мове. Сябры таварыства бяруць удзел у вапраўцоўваньні ангельска-беларускага й беларуска-ангельскага слоўнікаў. У травені быў наладжаны першы культурна-асьветны вечар БААТ, на якім сяброўка Галіна Русак прачытала рэфэрат на тэму «Мастацтва — паказнік культуры». «БААТ, — чытаем у абежніку, — уважае, што яно ўнясе сваймі рэфэратамі шмат новага ў тэматыку лекцыяў ды зробіць іх карыснымі ня толькі для сябраў БААТ, але й для шырэйшых кругоў нашага грамадзтва».

Стараньнем сяброўкі Галіны Русак у жаночым аддзеле вялікага штатнага ўнівэрсытэту Ротгэрс у Нью-Брансуіку, штат Нью-Джэрзы, на працягу месяца студзеня сёлета была наладжана выстаўка беларускіх кніжак, удэкараваная беларускімі тканінамі й вышыўкамі.

З абежніка БААТ даведваемся, што сямёх сябраў таварыства працуюць настаўнікамі ў беларускіх школах у Нью-Ёрку, Нью-Брансўіку, Кліўлендзе й Таронта. Чатырох сябраў БААТ бяруць удзел у рэдагаваньні часапісу «Беларуская Моладзь», што выдаецца ў Нью-Ёрку.

Апошнім часам у сябры БААТ было прынята сямёх новых асобаў.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafiejčyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Montholon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvaux (Nord).

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.